

ЛОГІКА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ НА РЕГІОНАЛЬНИЙ РИНОК ПРАЦІ В УМОВАХ ЙОГО ЦИКЛІЧНОГО РОЗВИТКУ

© 2017 ГНАТЕНКО І. А., РУБЕЖАНСЬКА В. О.

УДК 331.5

Гнатенко І. А., Рубежанська В. О. Логіка впровадження інноваційних заходів на регіональний ринок праці в умовах його циклічного розвитку

Мета статті полягає у здійсненні імплікації теорії хвилястого (циклічного) еволюційного розвитку господарської системи стосовно регіонального ринку праці та визначенні часу для найбільш ефективного впровадження заходів інноваційного впливу відповідно до циклів розвитку ринків праці Донецької та Луганської областей. У статті схематично зображено дисипативну систему циклічного розвитку регіонального ринку праці. Охарактеризовано стан регіонального ринку праці на кожній з фаз циклу розвитку. Дана оцінка ефективності впровадження інновацій на регіональному ринку праці залежно від фази циклу розвитку цього ринку. Визначено фазу циклу розвитку ринків праці Донецької та Луганської областей та описано причинно-наслідкові зв'язки, що характеризують знаходження зазначених ринків праці у фазі «криза». Зроблено висновок про доцільність зміни існуючої політики інноваційного впливу на регіональні ринки праці Донецької та Луганської областей відповідно до фази циклу розвитку зазначених ринків.

Ключові слова: регіональний ринок праці, теорія хвилястого (циклічного) еволюційного розвитку господарської системи, фази циклу розвитку, точка біфуркації.

Рис.: 2. **Бібл.:** 8.

Гнатенко Ірина Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля (пр. Центральний, 59а, Северодонецьк, Луганська обл., 93400, Україна)

E-mail: irina.gnatenko2015@yandex.ru

Рубежанська Вікторія Олегівна – здобувач кафедри економіки і підприємництва, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля (пр. Центральний, 59а, Северодонецьк, Луганська обл., 93400, Україна)

E-mail: rubezhiik@gmail.com

УДК 331.5

Гнатенко И. А., Рубежанская В. О. Логика внедрения инновационных мероприятий на региональный рынок труда в условиях его циклического развития

Целью статьи является осуществление импlications теории волнового (циклического) эволюционного развития хозяйственной системы относительно регионального рынка труда и определение времени для наиболее эффективного внедрения мероприятий инновационного влияния в соответствии с циклом развития рынков труда Донецкой и Луганской областей. В статье схематически изображена диссипативная система циклического эволюционного развития регионального рынка труда. Охарактеризовано состояние регионального рынка труда на каждой из фаз цикла развития. Дана оценка эффективности внедрения инноваций на региональном рынке труда в зависимости от фазы цикла развития этого рынка. Определена фаза цикла развития, в которой находятся рынки труда Донецкой и Луганской областей, и описаны причинно-следственные связи, которые характеризуют нахождение указанных рынков в фазе «кризис». Сделан вывод о целесообразности изменения существующей политики инновационного влияния на региональные рынки труда Донецкой и Луганской областей в соответствии с фазой цикла развития указанных рынков.

Ключевые слова: региональный рынок труда, теория волнового (циклического) эволюционного развития хозяйственной системы, фазы цикла развития, точка бифуркации.

Рис.: 2. **Библ.:** 8.

Гнатенко Ирина Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики и предпринимательства, Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля (пр. Центральный, 59а, Северодонецьк, Луганская обл., 93400, Украина)

E-mail: irina.gnatenko2015@yandex.ru

Рубежанская Виктория Олеговна – соискатель кафедры экономики и предпринимательства, Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля (пр. Центральный, 59а, Северодонецьк, Луганская обл., 93400, Украина)

E-mail: rubezhiik@gmail.com

UDC 331.5

Gnatenko I. A., Rubezhanska V. O. The Logic of Introducing Innovation Activities into the Regional Labor Market in the Context of its Cyclical Development

The article is aimed at implementing an implication of the theory of wave-like (cyclical) evolutionary development of the economic system with regard to the regional labor market and determining the time for the most effective introduction of innovation influence according to development cycle of the labor markets in the Donetsk and Lugansk regions. The article schematically depicts the dissipative system of the cyclical evolutionary development of the regional labor market. The status of the regional labor market in each of the phases of the development cycle has been characterized. An evaluation of the efficiency of introducing innovations in the regional labor market, depending on the development cycle of this market, has been provided. The phase of the development cycle in which the labor markets of the Donetsk and Lugansk regions are effective has been defined, and the causal relationships that show these markets being in the «crisis» phase, have been described. It has been concluded that it would be useful to modify the existing policy of innovation impact on the regional labor markets of the Donetsk and Lugansk regions in line with the development phase of the markets indicated.

Keywords: regional labor market, theory of wave-like (cyclical) evolutionary development of economic system, phases of development cycle, bifurcation point.

Fig.: 2. **Bibl.:** 8.

Gnatenko Irina A. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, East-Ukrainian National University named after V. Dahl (59a Tsentralnyi Ave., Sievierodonetsk, Luhansk region, 93400, Ukraine)

E-mail: irina.gnatenko2015@yandex.ru

Rubezhanska Viktoriia O. – Applicant, Department of Economics and Entrepreneurship, East-Ukrainian National University named after V. Dahl (59a Tsentralnyi Ave., Sievierodonetsk, Luhansk region, 93400, Ukraine)

E-mail: rubezhiik@gmail.com

Головними умовами підвищення конкурентоспроможності держави та забезпечення стійкого регіонального розвитку її територій є підтримка функціонування ринку праці. Водночас, під тиском несприятливого зовнішнього оточення, інфляційних коливань, зниження обсягів промислового виробництва, складних міграційних процесів, загальних тенденцій старіння населення, військових дій на сході України та інших негараздів, розвиток вітчизняного ринку праці знаходиться на незадовільному, а по окремих районах (а саме, в Луганській та Донецькій областях) катастрофічному рівні. Функціонування ринку праці має динамічні, еволюційно-суперечливі та багатовекторні інституційно-змінні тенденції. Тобто, ринок праці аналогічно глобальним світовим економікам та господарським системам розвивається східними спіралями, у процесі яких зароджуються, продовжують функціонувати або відмирають неефективні інституціональні елементи ринку праці. Отже, логічним є планування підтримки розвитку регіонального ринку праці за умов впровадження інноваційних заходів відповідно до певного циклу його еволюційного розвитку. При цьому доцільно визначити, в якому саме циклі свого розвитку перебуває сучасний ринок праці Луганської та Донецької областей та на цій основі розробити інноваційні заходи з його підтримки.

У минулому столітті дослідження вчених перебували в авангарді аналізу циклів еволюційного розвитку. Завдяки фундаментальним працям таких науковців, як Я. В. Гельдерен, М. І. Туган-Барановський, М. Д. Кондратьєв, Й. Шумпетер, С. Меншиков, Л. Кліменко та інших вчених доведено існування теорії хвилястого (циклічного) еволюційного розвитку господарської системи. Однак лише в небагатьох роботах учених функціонування ринку праці успішно інтегровано в модель циклічної динаміки. Зокрема, методологія дослідження циклів, у тому числі й по відношенню до трудових процесів і явищ у сфері зайнятості, базується на працях відомих західних економістів: Дж. Кейнса, А. Пігу, М. Абрамовіца, С. Кузнеця, К. Макконнелла, С. Брю тощо. Як приклад, Дж. Кейнс і А. Пігу підтримували єдину точку зору щодо циклічності вимушеної незайнятості на ринку праці та говорили не тільки про причини виникнення безробіття, а й про механізм його прояву в такий спосіб: «Існуюче в будь-який час безробіття цілком пояснюється безперервними циклічними змінами, що відбуваються в умовах попиту» [1, с. 224]. Причому, цей попит, на думку іншого американського вченого С. Кузнеця, швидше за все обумовлений довгими демографічними хвилями, пов'язаними зі зростанням кількості населення [2, с. 25–27].

Беручи до уваги припущення зазначених учених, вважаємо за доцільне здійснити імплікацію теорії хвилястого (циклічного) еволюційного розвитку господарської системи стосовно регіонального ринку праці.

Метою статті є здійснення імплікації теорії хвилястого (циклічного) еволюційного розвитку господарської системи стосовно регіонального ринку праці та визначення часу для найбільш ефективного впровадження

заходів інноваційного впливу відповідно до циклу розвитку ринків праці Донецької та Луганської областей.

Говорячи про хвилястий (циклічний) розвиток регіонального ринку праці, доцільно визначити процеси, що визначають хвилясті зміни його розвитку. Зокрема, регіональний ринок праці можна визначити як такий, що функціонує в режимі дисипативної (від лат. *dissipatio* – «розсіювати») системи (рис. 1).

І. Пригожин та І. Стенгерс у праці «Порядок через Хаос. Новий діалог людини з природою» описували постійно діючі флуктуації (коливання) підсистем, під впливом яких організація не витримує та руйнується. При цьому, за думкою вчених, після проходження системою точки біфуркації неможливо передбачити вектор її розвитку [3]. Зокрема, дисипативний розвиток такої системи може бути хаотичним і призвести до катастрофи або завдяки ламінарному руху відбудеться перехід на оновлений, більш високий рівень впорядкованості системи. Визначаючи дисипативну систему розвитку регіонального ринку праці, слід відмітити її ентропію (від грець. *ετροπία* – «поворот», «перетворення»), що визначає перехід до певних проміжних фаз циклу розвитку, які ми визначили як: пожвавлення (можливі підфази – старт і прискорення); процвітання (зростання, бум); рецесію (занепад, падіння) та кризу (депресія).

Охарактеризуємо стан регіонального ринку праці відповідно до кожної з перелічених фаз.

У фазі пожвавлення регіональний ринок праці перебуває у відносно сприятливому зовнішньому оточенні та, відповідно, внутрішній стан його розвитку характеризують позитивні тенденції, що позначаються у:

- ✦ створенні нових робочих місць відповідно до потреб економіки;
- ✦ активності перекваліфікації та перенавчання робочої сили;
- ✦ здійсненні цілеспрямованої первинної підготовки трудових ресурсів відповідно до ринкових потреб;
- ✦ відносній збалансованості попиту та пропозиції робочої сили;
- ✦ результативності роботи інфраструктурних елементів;
- ✦ скороченні безробіття тощо.

Зазначені дії закладають фундамент удосконалення існуючої інноваційної парадигми з метою досягнення нового витку розвитку системи. На даній фазі впроваджені інновації на ринок праці мають найменший термін окупності. Однак внаслідок інерційності ринку праці дана фаза може розтягнутися на кілька десятків років.

Якщо фаза пожвавлення в основному передбачає екстенсивний тип розвитку, то фаза процвітання відповідає інтенсивності трансформацій на ринку праці. У зв'язку з цим, регіональний ринок праці знаходиться поки що на стадії екстенсивного розвитку з незначними тенденціями та елементами інтенсифікації. У максимальній найвищій точці фази процвітання (у бумі) досягається відповідність між попитом і пропозицією на робочу силу. Ця фаза характеризується станом повної (але

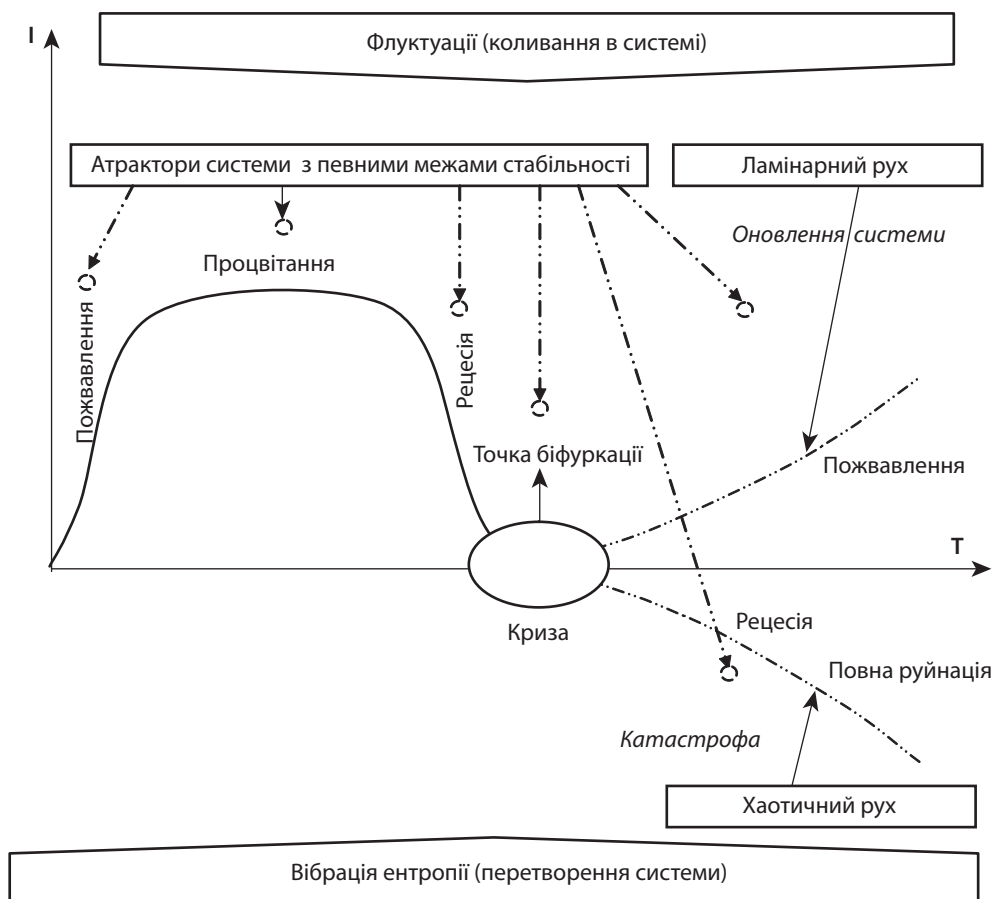

Рис. 1. Дисипативна система хвилястого (циклічного) розвитку регіонального ринку праці

Джерело: авторська розробка.

не загальної) зайнятості. Іншими словами, зайнятими є всі ті, хто цього бажає. У даному випадку може існувати невисокий рівень безробіття, у межах 5–7% економічно активного населення. Фаза буму може позначатися, хоча і не завжди, незначним зростанням інфляції та знеціненням національної валюти.

На фазі процвітання важливим є збереження ефективності інноваційної парадигми, яка вже впроваджена на ринку праці та має певні позитивні результати. Для управлінців важливим є недопущення перешкод у реалізації інноваційних заходів. Водночас, перенасичення ринку існуючими інноваціями призводить до зростання конкуренції, значного скорочення терміну окупності та зниження прибутковості від інноваційної діяльності.

Фаза процвітання не може тривати нескінченно довго. З одного боку, вона дійсно обумовлює прогресивні зміни на регіональному ринку праці. Однак, з іншого боку, відносна стабілізація не дає достатнього імпульсу для реалізації інновацій, внаслідок чого вони знижуються. Це призводить до розвитку диспропорцій економіки, зниження продуктивності робочої сили, зростання рівня інфляції, наростання нестачі робочої сили, трансформації галузевої та регіональної структур виробництва, що позначається на дисбалансі попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці. Зазначене закладає основи поступального переходу регіонального ринку праці до наступного витку свого розвитку – фази рецесії.

На спадаючій хвилі, що характеризується падінням розвитку регіонального ринку праці, відбувається порушення макроекономічної рівноваги попиту та пропозиції на робочу силу. Раніше усталена структура зайнятості піддається певним еволюційним (або революційним) змінам. Поступово стає очевидним необхідність ліквідації або функціонального оновлення неефективних інноваційних проектів з урахуванням існуючих тенденцій рецесії ринку праці:

- ✦ кон'юнктурної невідповідності видів, типів і структур зайнятості;
- ✦ зміни професійно-кваліфікаційної структури робочої сили;
- ✦ перекосу співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці;
- ✦ вичерпання потенціалу інфраструктурного забезпечення ринку праці;
- ✦ стагнації бюджетотворюючих підприємств;
- ✦ масового знецінення капіталу та підвищення диференціації доходів населення тощо.

У цілому, дана фаза характеризується крайньою незбалансованістю попиту та пропозиції на ринку праці. Для неї типовим є одночасне існування надлишку робочої сили й різноманітності робочих місць і вакансій. Однак через неоптимальне адміністративне управління та втрату адаптаційних можливостей регіонального ринку праці пристосовуватися до зовнішніх умов у зазначений

період можуть повністю зруйнуватися ринок праці та економічна система в цілому.

Тобто, низька ефективність інноваційних заходів на етапі рецесії згодом призводить до занепаду всередині єдиного циклу ринкової взаємодії та настання кризи. Тому єдиним шляхом поліпшення ситуації на регіональному ринку праці є повне оновлення інституціонального середовища шляхом формування принципово нової інноваційної політики.

Таким чином, саме від перебування регіонального ринку праці на певній фазі циклу свого еволюційного розвитку залежить логіка інтегративних управлінських підходів до забезпечення його ламінарного руху (рис. 2). При цьому вважаємо, що ламінарність руху регіонального ринку праці може забезпечити виключно такий механізм підтримки, що заснований на впровадженні інноваційних заходів, корисних для регіонального ринку праці відповідно до його сучасного стану.

Аналізуючи зазначене вище, слід відмітити, що на ринку праці Луганської та Донецької областей існують усі ознаки, що визначають його перебування, згідно з дисипативною структурою хвилястого (циклічного) розвитку, у фазі «криза».

До причино-наслідкових зв'язків, що характеризують знаходження ринків праці Донецької та Луганської областей у фазі «криза», відповідно до запропонованої нами дисипативної системи, слід віднести:

- ✦ низьку рентабельність виробництва, що викликало наявність вимушеної неповної зайнятості та зменшення оплати праці;
- ✦ депопуляцію та старіння населення, що призвело до скорочення чисельності трудового потенціалу та зниження економічної активності;
- ✦ проведення АТО на сході України, що підвищило потребу мілітаризації економіки та зумовило залучення значних коштів у військові сектори, що призвело до зниження фінансування соціальних програм і заходів на ринку праці;
- ✦ воєнні події на сході України відбилися на всіх макроекономічних показниках, що ланцюговою реакцією вплинуло на добробут соціально-економічного розвитку регіонів (особливо Донецької та Луганської областей);
- ✦ зростання корупції призвело до дисбалансу доходів населення, збільшення тіньової та неформальної зайнятості;
- ✦ збільшення внутрішньої міграції населення внаслідок переміщення мешканців з тимчасово окупованих Російською Федерацією територій сходу та півдня України (поява внутрішньо переміщених осіб) призвело до розбалансування попиту та пропозиції на ринку праці;
- ✦ ускладнення відносин з основними торговельними партнерами, зокрема Російською Федерацією, призвело до втрати ринків збуту продук-

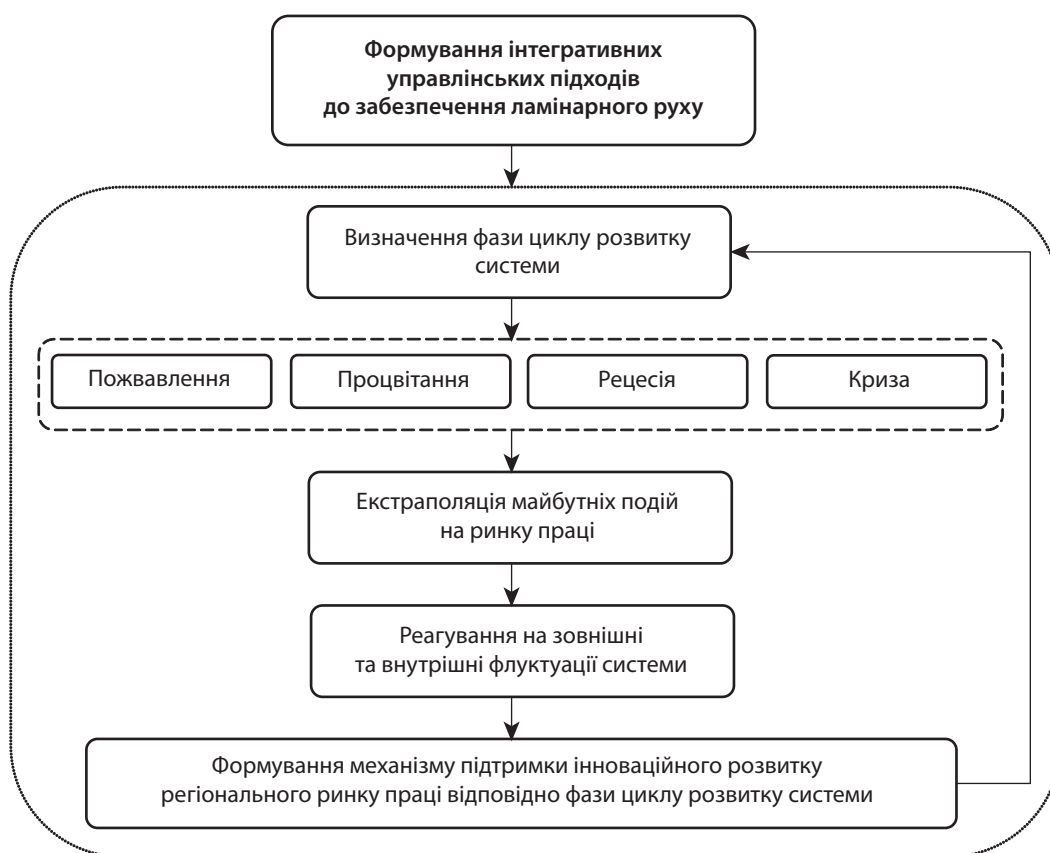

Рис. 2. Безперервний процес формування інтегративних управлінських підходів до забезпечення ламінарного руху регіонального ринку праці

Джерело: авторська розробка.

- ції вітчизняних підприємств та прискорення темпів падіння промислового виробництва, що спричинило зниження тенденцій створення нових робочих місць;
- ✦ нестабільність внутрішньої політичної ситуації та недосконалість законодавчої бази призвели до зменшення інвестицій та втрати інвестиційної привабливості, що призупинило розвиток малого та середнього підприємництва, яке є донором зайнятості населення;
- ✦ збільшення кризи у вугільній галузі, внаслідок втрати промислової артерії держави – бюджетоутворюючих підприємств, що залишилися на окупованих територіях, спричинило необхідність підвищення вартості комунальних послуг, що відбилося на доходах населення;
- ✦ девальвація національної валюти запустила ланцюгову реакцію психологічної паніки серед населення, що зумовило процес підвищення бідності населення тощо.

Водночас слід враховувати те, що настання кризи в Луганській та Донецькій областях здебільше викликано несподіваними та неочікуваними воєнними діями. При тому, що можливості швидкого та вчасного реагування регіонального ринку праці на імпульси, що свідчили про настання рецесії, практично унеможливлені внаслідок системного та швидкого розбалансування всієї державної системи. Тому здається ймовірним, що доки державна система не буде стабільною, доти регіональні заходи з підтримки ринку праці будуть неефективними. Частково, це дійсно так. Наукові дослідження вчених свідчать про те, що ринок праці має тенденцію до відновлення лише через чотири – п'ять років після загального відновлення економіки [4; 5]. А повернення докризового рівня зайнятості вимагає більшого часу, ніж відновлення економічного зростання.

Проте, якщо інші території України за рахунок наявних адаптаційних можливостей на ринку праці винайшли заходи для швидкого реагування на негаразди, то ринки праці Донецької та Луганської областей практично втратили таку здатність. З урахуванням зазначеного необхідно вже не оновлювати існуючий механізм підтримки ринку праці Донецької та Луганської областей, а формувати принципово новий і такий, що має інноваційну спрямованість.

За словами Й. Шумпетера, у період кризи на ринку праці скорочується попит на робочу силу, що свідчить про безробіття. Саме криза, що обумовлена наявною «панікою зростання пропозиції робочої сили, а також втратою роботи», породжує безробіття [6–8]. Разом з тим, фаза кризи, з нашої точки зору, є закономірною стадією функціонування дисипативної системи. Саме кризові явища позначають зародження стійкого атрактора структурної стабільності, в якій система досягає параметричної оптимізації в нових зовнішніх умовах за рахунок реалізації кардинальних заходів по виходу з кризи, які ініціюють суб'єкти ринку праці. Тому криза є необхідною, скороминущою подією, але разом з тим, при відсутності дієвих інноваційних заходів, може три-

вати досить значний проміжок часу (від декількох місяців до декількох десятків років).

Вважаємо, що підвищувальна хвиля циклу на ринку праці, у порівнянні зі знижувальною, триває довше. Занепад же і депресія можуть відбутися за більш короткий проміжок часу. Однак чим триваліший і стабільніший розвиток, тим довший період спаду.

Отже, знаходження ринку праці Луганської та Донецької областей у фазі «криза» спонукає до необхідності розробки заходів відповідно саме цієї фази, які значно різняться від тих, які б використовувалися при знаходженні ринку праці у фазах поживлення, процвітання або рецесії. Тому визначимо, коли саме доцільно змінювати існуючу політику інноваційного впливу на регіональний ринок праці.

За нашим баченням, зміну інноваційного впливу слід здійснювати з наближенням до точки біфуркації, яка виникає при посиленні дезорганізованості та турбулентності циклічної системи. Дисипативний стан розвитку системи ринку праці Донецької та Луганської областей призводить до хаотичного руху внаслідок втрати внутрішніх адаптаційних процесів та невпорядкованого реагування на неконтрольовані ентропійні системи, що призводить до макроскопічного зростання флуктацій та наближення до точки біфуркації. Як наслідок, підсилення ентропії призводить до флуктуації системи через виникнення соціальної напруженості, збільшення безробіття, соціально-економічної нерівності, зниження темпів економічного розвитку тощо. Флуктації зовнішнього оточення спричиняють появу протиріч та негараздів системи та збільшують дезадаптацію ринку праці.

Тобто, точка біфуркації – це ознака найкритичнішого стану та втрати стійкості системи, знаходження в якій зумовлено низьким пристосуванням і реагуванням системи відносно флуктацій. Біфуркація позначає можливий подальший розгалужений шлях ринку праці через зміну атракторів, здатних внутрішньо вимірюватися та, прагнучи до гомеостатичної стабільності, оптимізувати відбір постбіфуркаційних варіантів ринкової кон'юнктури Донецької та Луганської областей. Ринковий аттрактор притягує множинність у соціально-економічному просторі регіонального ринку праці, завдяки чому будь-яке новаторське рішення, стрибкоподібно змінює кон'юнктуру та створює потік сировинних, трудових і фінансових ресурсів для впровадження інновацій. Тобто, точку біфуркації слід вважати революційно-еволюційним етапом розвитку ринку праці.

Впровадження нестандартних інноваційних ідей у ринок праці повинно відбуватися як можна раніше при появі найслабкіших сигналів настання кризових явищ. Бажано, з наближенням до фази рецесії, зважаючи на те, що наближення системи до точки біфуркації викликає акселерацію неврівноваженого стану та запускає кардинальні важко змінні закономірності системи. Тобто, найліпшим часом для впровадження та реалізації інноваційних ідей є не точка біфуркації, а імпульсивні флуктації, що свідчать про можливість наближення системи до неврівноваженого стану.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження надає можливість стверджувати, що чим щільніше впровадження інноваційних заходів до точки біфуркації, тим катастрофічніше збільшується інноваційна складність реалізації заходів через укорінення ознак кризи та рецесії. Найбільш імовірним результатом є отримання збитку від інноваційної діяльності за рахунок максимального збільшення рівня пригніченості та стихійності зовнішнього оточення. На цьому етапі відбувається жорсткий відбір уже запущених і впроваджених інноваційних технологій, частина яких зазнає анабіозу або руйнації внаслідок значної стихійності та непередбачуваності зовнішнього оточення. Проте можливий інший випадок, коли завдяки нестандартному, креативному мисленню новаторів відбувається відновлення нормальної функціональності інноваційного проекту шляхом адаптації та вмілого пристосування до зовнішнього середовища.

Водночас слід врахувати те, що настання кризи в Луганській та Донецькій областях здебільш викликано несподіваними та неочікуваними воєнними діями. При тому, що можливості швидкого та вчасного реагування регіонального ринку праці на імпульси, що свідчили про настання рецесії, практично унеможлилювалися внаслідок системного та швидкого розбалансування всієї державної системи. Тому логічним є те, що доки державна система не буде стабільною, доти регіональні заходи з підтримки ринку праці будуть неефективними. Проте локальні або точкові заходи на інноваційній основі все ж таки здатні частково вивести ринки праці Донеччини та Луганщини з кризи. За нашим баченням, постає потреба генерування інноваційних ідей, з урахуванням не тільки обмежених у цей час економічних мотивацій на цих територіях, але й широкого залучення низки соціально-психологічних чинників, стилю мислення та компетенцій винахідника. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Кейнс Д. М. Общая теория занятости, процента и денег/пер. с англ. М., 1978. 321 с.
2. Кузнец С. Современный экономический рост: результаты исследований и размышлений. Нобелевская лекция // Нобелевские лауреаты по экономике: взгляд из России. С.-Петербург: Гуманистика, 2003. 968 с.
3. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой/пер. с англ.; общ. ред. В. И. Аршинова, Ю. Л. Климонтовича и Ю. В. Сачкова. М.: Прогресс, 1986. 432 с.
4. Дружинина В. В. Місцевий ринок праці: умови функціонування, методи та способи забезпечення збалансованості: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2014. 366 с.
5. Соціально-економічний механізм регулювання ринку праці та заробітної плати: кол. моногр./Д. П. Богиня, Г. Т. Куликов, В. М. Шамота, Л. С. Лисого та ін. Київ: ІЕ НАН України, 2001. 300 с.
6. Schumpeter J. The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle. Harvard University Press, Cambridge, 1934.
7. Schumpeter J. History of Economic Analysis. Allen and Unwin, London, 1954.
8. Schumpeter J. Capitalism, Socialism, and Democracy. Unwin, London, 1987.

REFERENCES

- Bohynia, D. P. et al. *Sotsialno-ekonomichnyi mekhanizm rehu-liuvannya rynku pratsi ta zarobitnoi platy* [Socio-economic mechanism of regulation of the labor market and wages]. Kyiv: IE NAN Ukraine, 2001.
- Druzhynina, V. V. *Mistsevyi rynek pratsi: umovy funktsionuvannya, metody ta sposoby zabezpechennia zbalansovanosti* [Local labor market: operating conditions, methods and methods for ensuring balance]. Donetsk: Yuho-Vostok, 2014.
- Kuznets, S. "Sovremennyy ekonomicheskii rost: rezultaty issledovaniy i razmyshleniy. Nobelevskaya lektsiya" [Modern economic growth: the results of research and reflection. Nobel lecture]. In *Nobelevskiy laureaty po ekonomike: vzglyad iz Rossii*. St. Petersburg: Gumanistika, 2003.
- Keynes, D. M. *Obshchaya teoriya zanyatosti, protsenta i deneg* [General theory of employment, interest and money]. Moscow, 1978.
- Prigozhin, I., and Stengers, I. *Poryadok iz khaosa: Novyy dialog cheloveka s prirodoy* [Order from chaos: A new dialogue between man and nature]. Moscow: Progress, 1986.
- Schumpeter, J. *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*. Cambridge: Harvard University Press, 1934.
- Schumpeter, J. *History of Economic Analysis*. London: Allen and Unwin, 1954.
- Schumpeter, J. *Capitalism, Socialism, and Democracy*. London: Unwin, 1987.